

یادداشت

ساسان کریمی

از نیمه مرداد که دولت سیزدهم عنان کار را در دست گرفته، سه ماهی می‌گذرد و هنوز از راهبرد جدید در مورد سیاست خارجی و به‌خصوص مذاکرات هسته‌ای خبری نیست. آنچه اتفاق افتاده و سفر بین ایران و اتحادیه اروپایی در سطح معاونان بوده که نمی‌توان آنها را فراتر از ابزار موضع و مقدمه‌چینی برای مذاکرات جدید قلمداد کرد. این مهم تا جایی پیش رفته که بسیاری از تحلیلگران و حتی دیپلمات‌های امریکایی، اروپایی و روس تاخیر دولت تازه در ایران را در «باز سرگیری و ادامه» مذاکرات احیای برجام در وین را نفهمیدنی دانسته و بهانه‌جویانه نسبت به انگیزه این تاخیر ابراز تردید کرده‌اند. حتی در حاشیه جلسه‌ی ۲۰ در ایتالیا شاهد جویانه مشترک ترکیباً و ایالات متحده در این خصوص بودیم که به نظر امر مثبتی قلمداد نمی‌شود. دست‌اندر کاران سیاست خارجی امروز باید حواس‌شان بیش از هر چیز به «فضاسازی‌های پیرامون مساله» جلب باشد تا هر چیز دیگر، چراکه این بیبایی را می‌توان گام اول در همگرایی مجدد اروپا و ایالات متحده در این پرونده قلمداد نمود. پرا واضح است که به علت تعدد در دوران ترامپ از نظر سیاسی اروپا فاصله بسیاری از ایالات متحده گرفته بود. قطع نظر از امکانات و اختیار عملی که اروپا در دست نداشت می‌توان گفت که بیشترین زاویه تقابل میان این دو پال اصلی در مغرب‌زمین در دوران ترامپ بوده و این فضا البته بر موضوع برجام و خروج ایالات متحده بر آن نیز سایه افکنده بود.

اما اکنون به وضوح می‌توان بیبایی اخیر را گام اول دور تازه همگرایی اروپا و امریکارزیایی کرد. باید دانست که اساساً برجام در فضای روابط بین‌الملل تنظیم شده است و بنابراین فضاسازی‌های اطراف آن بر سرنوشت این قرارداد سیاسی در هر برهه‌ای بسیار موثر است. از این رو تیم جدید به ریاست آقای باقری باید به حواشی و فضاسازی‌ها بسیار بیشتر توجه و از شکل‌گیری ائتلاف علیه ایران در گام‌های مختلف پیشگیری کنند، چراکه موضعیگری سرسخت در مقابل ائتلاف‌هایی که شکل گرفته باشند می‌فایده خواهد بود و گویی به تدریج فراموش می‌شود که این ایالات متحده بود که به‌طور یک‌جانبه از برجام خارج شد و ایران تنها پس از یک سال صبر راهبردی با حفظ حضور خود در توافق و در قالب اقدامات جبرانی پیش‌بینی شده در متن نسبت به کاهش انجام تعهدات خود اقدام کرد و بعد از مدتی با ائتلاف‌هایی که شکل می‌گیرد چهره جمهوری اسلامی ایران به عنوان دشمنی ناسازگار و فاقد اراده بازگشت به تعهدات برجامی‌اش نشان داده خواهد شد. بنابراین به واسطه همین نوع کار که ره‌های خاص دیپلماسی چندجانبه است که تجربیات روز در دیپلماسی به سمت دیپلماسی چندجانبه می‌روند. اولین کار کرد دیپلماسی چندجانبه «هشتن دور یک

گزارش روز

ضرورت تصمیم

سناریوهای پیش روی طرف‌های مختلف در موضوع برجام و مساله هسته‌ای ایران

میز گرد» به جای «مقابل نشستن یا هر یک از اعضا» امکان جلوگیری از تشکیل ائتلاف‌ها، بروز اختلافات فی‌مابین هر دو عضو، اراده جمعی برای حل مساله و نیز قرار گرفتن همه در یک سطح و سمت مذاکره است. تعیین تاکتیک دیپلماسی دوجانبه بافضای برجام به نظر کار آمد نمی‌آید و در ادامه ممکن است ما را در گوشه، ینگ‌قرار دهد. البته دیپلماسی چندجانبه خود تخصصی باریک و منحصر به فرد در مذاکره است و نیازمند روحیه و توانمندی ویژه.

در عین حال آنچه امروز پیش روی ایران و ۵۱۰۱ قرار دارد چگونگی بازگشت همه طرف‌ها به انجام تعهدات برجامی‌شان است. در این مسیر چند راهکار وجود دارد:

۱- بیشتر در برابر بیشتر: فارغ از موافقت یا مخالفت نگارنده یا خواننده، با توجه به تأکید طرف‌های غربی و منطقه‌ای بر محورهای جدید گفت‌وگو با ایران یعنی دفاعی و منطقه‌ای، یک راه‌حل در ورای ذهن و در حوزه نظر می‌تواند ورود به گفت‌وگوهای فراهسته‌ای به‌قصد به‌دست آوردن امتیازات فرابرجامی باشد. برای مثال علاوه بر تمدید محدودیت‌های برجامی مانند

را انجام نمی‌دهد صرفاً به علت صلاحدید خود است و نه محدودیت‌های بیرونی.

البته راه عدم مذاکره یا طول زیاد آن با توجه به مساله زمان‌گرز هسته‌ای و بازرسی‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، همگرایی بیشتر اروپا و امریکا و بی‌طرف شدن روسیه و چین زمینه را برای چنین گزینه‌ای فراهم خواهد آورد و نهایتاً ایران و دیگر کشورها را عملاً به خروج از برجام و پایان آن با اعلام یا بدون اعلام خواهد کشاند.

۴- متن اصلی برجام: بازگشت به متن موجود و اصلی برجام بدون تقاضای هیچ طرفی برای هیچ موضوع فراتر از متن. این موضوع طبعاً اولین راه‌حلی است که به ذهن می‌رسد. در این صورت ایالات متحده و اروپا نخواهند توانست تقاضای هیچ بازرسی یا محدودیت بیشتری نمایند، نمی‌توانند تلاش کنند بندهایی مانند غروب هسته‌ای و محدودیت‌های تسلیحاتی را که در حال اتمام هستند مجدداً به مذاکره بگذارند یا حتی چیزی را منوط به مذاکره در موضوعات دیگری همچون موشکی و منطقه‌ای کنند، چراکه متن برجام و قطعنامه ۲۲۳ شورای امنیت روشن است و منوط و مشروط به هیچ مذاکره ثانویه یا حل‌وفصل مسائل دیگر نیست، ضمن آنکه ۱۰۵۱ مقید است تحریم‌ها و محدودیت‌های برداشته‌شده را به‌بانه موضوعی دیگر بر ایران وضع نکند.

مساله حاشیه‌ای در این مورد که ممکن است موجب طول شدن بازگشت به مذاکرات و اصل گفت‌وگوها شود رقابت‌های داخلی و برچسب سیاسی دولت یازدهم و دوازدهم بر برجام کنونی است که ممکن است در صورت نگاهی غیرحرفه‌ای کار را به‌قصد زوددن این برچسب به تاخیر اندازد و البته امید است که این‌طور نباشد.

■ ■ ■

واقعیت اول این است که امکان گرفتن امتیازات بیشتر بدون ارایه امتیازات بیشتر در مقابل بسیار بعید است و شاید بتوان گفت که کارت‌های امتیاز اساسی برای این توازن جدید در صحنه دیده نمی‌شود. واقعیت دوم اینکه جمهوری اسلامی ایران به واسطه تحریم‌های کنونی روزانه در حال پرداخت خسارت‌های مالی و سیاسی است که عقلاً باید تا حد ممکن جلوی آن را گرفت. واقعیت سوم اینکه تعویق تصمیم‌گیری بیش از سر درگم کردن و تشنه کردن بیشتر طرف‌های مقابل هر روز بیشتر ایران را حتی پروتکل الحاقی نخواهد دانست و از بازرسی‌های آژانس خواهد کاست. در مقابل نیز طرف‌های مقابل برجامی و غیربرجامی از ابزارهای ممکن خود استفاده می‌کنند. ممکن است کار پرونده ایران مجدداً به شورای حکام آژانس و بعد به شورای امنیت سازمان ملل متحد بکشد، تحریم‌های سازمان ملل که طی قطعنامه‌های شش‌گانه منتهی به ۱۹۲۹ بازگردند و حتی در صورت امکان مواجیه‌های جدید نرم و حتی سخت در صورتی که در یدامکان و جسارت طرف‌های مختلف باشند به اجرا درآیند. در واقع در این موضوع هر طرف خود را در استفاده از تمام امکانات خود مجاز می‌بیند و اگر فعلی

پایتخت در دوران جنگ سرد توصیف کرد و خواستار اقدام فوری برای کاهش تنش میان دو کشور شد. او به صورت ویژه به مذاکرات جاری میان دو کشور در مورد کنترل تسلیحات در ژنو اشاره و اظهار امیدواری کرد که در این گفت‌وگوها پیشرفت حاصل شود. به گزارش ایسنا، وی گفت: «بحران کنونی در روابط روسیه و ایالات متحده ممکن است خطرناک‌تر از جنگ سرد باشد. صراحتاً بگویم که طبق برآوردهای ما، آنچه امروز در روابط دوجانبه روسیه و ایالات متحده می‌بینیم را می‌توان بحرانی بسیار سخت و پیچیده توصیف کرد، شاید تا حدی که از جبهاتی از وضعیت بدی که دو کشور مادر طول جنگ سرد با آن پشت سر گذاشتند، پیشی گرفت. این می‌تواند حتی خطرناک‌تر باشد، زیرا در آن زمان چارچوب‌ها و قوانین روشنی وجود داشت و اکنون عدم اطمینان بیش از حد در مورد همه اینها وجود دارد.»

ریابکوف گفت: «ما بر اساس این فرض عمل می‌کنیم که دولت یابین می‌تواند به مرور زمان به نگرانی‌هایی که ما با این موضوع مرتبط می‌کنیم (دفاع موشکی) رسیدگی کند.» این دیپلمات ارشد روسیه تصریح کرد: «فکر می‌کنیم تصمیمی اشتباه در زمان دولت دوم بیل کلینتون و باشدت بسیار بیشتری در دولت جورج دبلیو بوش، در امریکا گرفتند. شاید تا آنچه اکنون بیشتر و بیشتر به‌عنوان یک سپر دفاع موشکی چندلایه جهانی به نظر می‌آید، شدیداً توسعه یابد.» ریابکوف در ادامه توضیح داد: «فکر نمی‌کنم امریکا هرگز بتواند به‌موجب این فرآیند شدیداً جذاب سرمایه و بسیار پرهزینه‌زا بابت تمامی جوانب این به اصطلاح (سامانه دفاع موشکی) یک‌سپر با محافظت صددرصدی روی خود ایجاد کند. این‌طور فکر نمی‌کنم. در بهترین حالت، امریکایی‌تواند از خود در برابر یکسری حملات موشکی محدودان هم سند برسی وضعیت بسیار مشخص محافظت کند.» به گفته این دیپلمات روس، با تکامل فناوری‌ها و ظاهر

زمان‌گرز، غروب هسته‌ای و ... توافق در مورد برد موشک‌ها و ... قرار دادن مذاکره با عربستان سعودی ذیل این برنامه و نیز کاهش تنش در دیگر حوزه‌های منطقه‌ای به صورت دو فاکتور می‌تواند کارت‌های امتیازی باشد که ایران با بازی کردن آنها به دنبال رفع تحریم‌های فرابرجامی که از نخست‌اول انقلاب توسط راه‌گوشه، ینگ‌قرار دهد. البته دیپلماسی چندجانبه خود تخصصی باریک و منحصر به فرد در مذاکره است و نیازمند روحیه و توانمندی ویژه.

در عین حال آنچه امروز پیش روی ایران و ۵۱۰۱ قرار دارد چگونگی بازگشت همه طرف‌ها به انجام تعهدات برجامی‌شان است. در این مسیر چند راهکار وجود دارد:

۱- بیشتر در برابر بیشتر: فارغ از موافقت یا مخالفت نگارنده یا خواننده، با توجه به تأکید طرف‌های غربی و منطقه‌ای بر محورهای جدید گفت‌وگو با ایران یعنی دفاعی و منطقه‌ای، یک راه‌حل در ورای ذهن و در حوزه نظر می‌تواند ورود به گفت‌وگوهای فراهسته‌ای به‌قصد به‌دست آوردن امتیازات فرابرجامی باشد. برای مثال علاوه بر تمدید محدودیت‌های برجامی‌شان را رعایت نکنند: برای مثال

مسکو و واشنگتن در پی یافتن بهانه‌های آشتی

همزمان با سفر رییس سازمان سیا به مسکو، معاون وزیر خارجه روسیه خواستار از سرگیری خدمات کنسولی سفارت امریکا در روسیه شد

از اواخر خرداد ماه سال جاری که ولادیمیر پوتین، رییس جمهور روسیه با جو بایدن، رییس جمهور ایالات متحده امریکا در ژنو یا یکدیگر گفت‌وگو کردند، دست کم چهار هیات بلندپایه امریکایی به مسکو سفر کرده‌اند. مقام‌های دو کشور تاکنون گفته‌اند که این دیدارها که هدف‌شان تثبیت وضعیت در روابط میان دو قدرت جهانی منساج به سلاح هسته‌ای است، تاکنون نتیجه‌مهمی نداشته‌اند. هدف سفر برنز و هیات همراهش به مسکو گفت‌وگو در مورد مسائل مورد اختلاف طرفین از جمله موضوع کنترل تسلیحات، امنیت سایبری و منافع مشترک در مسائلی مانند کر شمالی، افغانستان و سیاست‌های مرتبط با تغییرات آب و هوایی و محیط زیست است.

دعوت روسیه از امریکابرای از سرگیری خدمات کنسولی در سفارت امریکا سرگئی ریابکوف، معاون وزیر خارجه روسیه با اشاره به این نکته که کاهش تعداد پرسنل دیپلماتیک سفارت امریکا در مسکو باعث شده است تا شهر و ندان روسیه برای اخذ ویزای امریکا مجبور به مراجعه به سفارت این کشور در ورشو، پایتخت لهستان شوند، از امریکا خواسته است تا پرسنل سفارت‌خانه خود را تقویت کند. وزارت خارجه امریکا هشدار داده است که با شرایط کنونی تا سال ۲۰۲۲ سفارت امریکا در روسیه تقریباً تمامی خدماتش را متوقف خواهد کرد.

به گزارش خبرگزاری ریانوستی روسیه، ریابکوف در یک پنل آنلاین گفته است: «ما از امریکایی‌خواهیم که حضور خود را در مسکو تقویت کند و تعداد بیشتری به کارکنان سفارتش اضافه کند، بلکه خدمات کنسولی ارائه شده در مسکو کم و بیش به روال عادی بازگردد.» معاون وزیر خارجه روسیه که در نشست سالانه انجمن گفت‌وگوی فورت‌راس، به صورت مجازی سخنری می‌کرد، گفت که از جنگ‌های دیپلماتیک متنفر است و تصریح کرد که اقدام امریکا در تعطیلی کنسولگری روسیه در سانفرانسیسکو و دستور به دیپلمات‌های روس برای ترک امریکا ظرف ۲۴ ساعت، «غیرقابل تصور» بود. به گزارش خبرگزاری روسی «اسپوتنیک»، در ماه اگوست سفارت روسیه در ایالات متحده فهرستی از ۲۴ دیپلمات را دریافت کرد که باید تا سوم سپتامبر امریکا را ترک می‌کردند. علاوه بر این، مقامات امریکایی بدون توضیح دلیل، روادید معتبر

رسانه دولتی چین:

رویکرد دولت بایدن مذاکرات وین را به خطر می‌اندازد

پایگاه اینترنتی شبکه «سی‌تی‌ان» چین در یادداشت سردبیری خود به دوگانگی رفتار امریکا در قبال مساله احیای برجام پرداخته و نوشته، در حالی که درخواست‌هایی برای از سرگیری گفت‌وگوهای برجامی متوقف شده وین تا قبل از پایان نوامبر ۲۰۲۱ مطرح می‌شود، دولت ایران خط‌مشی روشنی را اتخاذ کرده که به عنوان هشداری برای دولت بایدن عمل می‌کند. براساس آن ایران می‌گوید که واشنگتن با به کارگیری یک استراتژی دوجانبه با تمرکز بر حفظ امرم نظامی و اقتصادی حین پیگیری مذاکرات، با دوگانگی و فریب رفتار کرده است.

به گزارش فارس طبق این گزارش، اگر تاریخ برای ایالات متحده اهمیت نگاه به گذشته را داشته باشد، ادامه راهبرد‌های همیشگی مانند اشتباهات دیپلماتیک با تهران تنها منجر به ناامیدی بیشتر خواهد شد.

این رسانه دولتی چین افزود: در حال حاضر، اجماع گسترده‌ای در جامعه بین‌المللی وجود دارد که احیای مذاکرات برجام هم برای ثبات خاورمیانه و هم برای ثبات جهانی حیاتی است. با این حال رویکرد دولت بایدن در قبال مذاکرات تهدیدی برای برهم زدن آن است. در ادامه این تحلیل نوشته شده: «حقیقت این است که الحاقات و گفت‌وگوهای مشروط تنها به عنوان شروط فریبنده تعامل امریکا تلقی می‌شود که مانع اصلی صلح است، زیرا ارتباط چندانی با پیوستن ایران به توافق ندارد.

تداوم راهبرد فشار حداکثری توسط دولت بایدن همچنین می‌تواند منجر به ابهامات داخلی بیشتر شود، زیرا کارشناسان سیاست خارجی امریکا تأکید کرده‌اند که طرح ب برای دیپلماسی وجود ندارد و در عین حال ادعای کرده‌اند که هیچ راه‌حل نظامی برای برنامه هسته‌ای ایران وجود ندارد. انگیزه رفع تحریم‌ها تنها راهی است که حکومت ایران با آن نسبت به مذاکرات وین روی خوش دارد. به موازات این تحلیلی نوشته شده: «واقعیت این است که دولت روسیه، اما اکنون سه سند اساسی با تاریخ جدید داریم که به شما توضیح می‌دهد که طی یکسری شرایط مطلقاً فرضی، استفاده احتمالی از سلاح‌های هسته‌ای می‌تواند تصور شود. ما برای بالا بردن آستانه استفاده از تسلیحات هسته‌ای کار می‌کنیم.» ریابکوف افزود: «امیدوارم این موضوع در سند برسی وضعیت بسیار مشخص محافظت کند.» به گفته این دیپلمات روس، با تکامل فناوری‌ها و ظاهر

خبر دیپلماسی

«عدم اجازه برداشت ایران از حلقه چاه‌گازی در خزر» تکذیب شد

سفارت روسیه در ایران ادعای مطرح شده مبنی بر اینکه «روسیه اجازه برداشت از هشت حلقه چاه‌گازی در دریای خزر را به ایران نداده است»، تکذیب کرد.

در واکنش به انتشار خبری در یکی از خبرگزاری‌های ایرانی در ارتباط با سخنان منتسب به «اردشیر دادرس»، رئیس انجمن صنفی سی‌ان‌جی با موضوع وجود توافقی میان ایران و روسیه مبنی بر سلب اختیار روسیه از ایران برای برداشت از چاه‌های گازی در محدوده آبی کشورمان در دریای خزر، سفارت روسیه این ادعا را کذب خوانند و افزود: سفارت روسیه در ایران این اختیار را دارد که اعلام کند این موارد خلاف واقع بوده و یک تحریک عمدی با هدف تضعیف روابط دوستانه روسیه و ایران است.

به گزارش فارس، شرکت نفت خزر هم پیش از این توضیحاتی را درباره شایعه ایجاد شده ارایه داد و آن را تکذیب کرد.

رافائل گروسی:

بازرسی در ایران مثل پرواز در ابرهای متراکم است

رافائل گروسی، مدیر کل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی انجام بازرسی‌ها در ایران را به «پرواز در میان ابرهای متراکم» تشبیه کرده است.

گروسی در روزهای گذشته بارها مدعی شده از ماه فوریه به سال جاری میلادی آژانس قادر به دسترسی به فیلم‌های ضبط شده از تاسیسات هسته‌ای ایران نبوده است. گروسی روز سه‌شنبه در مصاحبه با آسوشیتد پرس درباره بازرسی‌ها در ایران گفت: «می‌توانم بگویم مثل پرواز کردن در آسمانی پر از ابرهای متراکم است. ما الان داریم پرواز می‌کنیم و می‌توانیم همین روال را ادامه دهیم، ولی نه برای مدت طولانی.»

آسوشیتد پرس نوشته مدیر کل آژانس در این مصاحبه ابراز امیدواری کرده بتوانند به زودی به ایران بازگردند و «فقط و گوهای سطح بالا و رودرو» با ایران را از سر بگیرد.

مدیر کل آژانس اتمی گفت: «این، همان قدر که به نفع آنهاست به نفع جامعه بین‌المللی است، چون اگر آنها می‌خواهند تصمیم‌شان برای ادامه بر نامه هسته‌ای جهت مقاصد صلح‌آمیز را ادامه دهند باید ضمانت‌های لازم درباره آنچه در کشورشان می‌گذرد، ارائه کنند.»

او در این مصاحبه که در حاشیه نشست تغییرات اقلیمی سازمان ملل در کلاسکو انجام شد، تأکید کرد: «بالاخره باید در نقطه‌ای در خصوص این وضعیت به راه‌حل رسید. در غیر این صورت، وارد وضعیتی مبهم خواهیم شد و می‌امیدوارم که این حالت اتفاق نیفتد.»